

Justitiedepartementet

Kansliråd

David Brandell

08-405 27 73

073-085 59 40

david.brandell@regeringskansliet.se

En översyn av vissa frågor om offentliga biträden

Sammanfattning av uppdraget

En utredare ska biträda Justitiedepartementet och ta ställning till vissa frågor om offentliga biträden. Syftet är att stärka rättssäkerheten i migrationsprocessen.

Utredaren ska bland annat

- ta ställning till om behörighetskraven för offentliga biträden i migrationsprocessen bör skärpas
- ta ställning till om Migrationsverket bör ha möjlighet att generellt hindra olämpliga ombud och biträden från att medverka i ärenden hos myndigheten
- ta ställning till om det genom skärpta regler om substitution eller på något annat sätt är möjligt att begränsa antalet uppdrag som ett offentligt biträde kan åta sig samtidigt
- ta ställning till behovet av ett utökat informationsutbyte mellan Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna av uppgifter med betydelse för kontroll av offentliga biträdens lämplighet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2023.

Behovet av en utredning om offentliga biträden

Utländska medborgare som riskerar avvisning eller utvisning från Sverige eller som tas i förvar kan ha rätt till ett offentligt biträde. I migrationsprocessen förordnas offentliga biträden i huvudsak av Migrationsverket och i viss utsträckning av Polismyndigheten och

migrationsdomstolarna. En rätt till offentligt biträde finns också i vissa andra förvaltningsrättsliga mål och ärenden, till exempel sådana som gäller tvångsvård på grund av psykisk sjukdom eller missbruk.

Migrationskommittén har uppmärksammat att det finns vissa problem med hanteringen av offentliga biträden i asylprocessen. Kommittén föreslår därför i sitt betänkande En långsiktigt hållbar migrationspolitik att det ska tillsättas en utredning som ser över hanteringen av offentliga biträden inom det förvaltningsrättsliga systemet, med särskilt fokus på offentliga biträden i asylärenden (SOU 2020:54 s. 364–371). Vidare har Riksrevisionen i rapporten Lämpligt biträde med rätt ersättning – hanteringen av offentliga biträden i migrationsärenden granskat om hanteringen av offentliga biträden i migrationsärenden är ändamålsenlig och identifierat vissa brister (RiR 2022:14).

Det är viktigt för rättssäkerheten att offentliga biträdens arbete håller hög kvalitet. Inte minst i migrationsprocessen är behovet av ett kvalificerat juridiskt biträde påtagligt, eftersom asylsökande ofta befinner sig i en utsatt situation. Det har över tid från olika håll förts fram att vissa av de offentliga biträden som förordnas i asylärenden inte har den kompetens som krävs. Vidare har Migrationsverket påpekat att nuvarande lagstiftning innehåller vissa begränsningar för myndighetens arbete med förordnanden av offentliga biträden. Mot denna bakgrund bör en utredare, i enlighet med Migrationskommitténs förslag, ta ställning till vissa frågor om offentliga biträden, med särskilt fokus på offentliga biträden i migrationsprocessen.

Behörighetskrav för offentliga biträden

Till offentligt biträde får förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan som är lämplig för uppdraget, se 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde och 26 § rättshjälpslagen (1996:1619). Ett sätt att säkerställa att de personer som förordnas som offentliga biträden har tillräcklig kompetens skulle kunna vara att skärpa behörighetskraven.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om behörighetskraven för offentliga biträden i migrationsprocessen bör skärpas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Generell obehörighetsförklaring av olämpliga ombud och biträden

När ett mål handläggs i migrationsdomstol gäller att rätten, om den som är ombud eller biträde visar oskicklighet eller oförstånd eller annars är olämplig, får avvisa honom eller henne som ombud eller biträde i målet. Rätten får också förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid rätten antingen för viss tid eller tills vidare, se 48 § förvaltningsprocesslagen (1971:291). Migrationsverket och Polismyndigheten får besluta att ett ombud eller biträde som bedöms vara olämplig för sitt uppdrag inte längre får medverka i ett ärende, se 14 § förvaltningslagen (2017:900). Migrationsverket och Polismyndigheten har, till skillnad från migrationsdomstolarna, inte någon möjlighet att generellt hindra olämpliga ombud och biträden från att medverka i ärenden hos myndigheten. I de fall Migrationsverket eller Polismyndigheten bedömer att en person är olämplig för uppdrag som offentligt biträde skulle en möjlighet till generell obehörighetsförklaring kunna fylla en viktig funktion. Samtidigt måste det beaktas att det är fråga om en mycket ingripande åtgärd.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om Migrationsverket bör ha möjlighet att generellt hindra olämpliga ombud och biträden från att medverka i ärenden hos myndigheten
- ta ställning till om en sådan möjlighet bör införas för Polismyndigheten när det gäller migrationsärenden
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Substitution av offentliga biträden

Ett offentligt biträde får sätta en advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå i sitt ställe (substitution) om det inte medför en beaktansvärd ökning av kostnaderna. I övrigt får substitution endast ske efter särskilt tillstånd (5 § lagen om offentligt biträde och 26 § rättshjälpslagen). Enligt Migrationskommittén har vissa offentliga biträden hos Migrationsverket så många förordnanden att de inte klarar av att hantera dem själva. Det förekommer därför att det förordnade biträdet i för stor utsträckning överlåter sitt arbete till andra personer.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om det genom skärpta regler om substitution eller på något annat sätt är möjligt att begränsa antalet uppdrag som ett offentligt biträde kan åta sig samtidigt
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Hantering av uppgifter om offentliga biträden

Av en begäran om författningsändring framgår att Migrationsverket anser att myndigheten behöver ett uttryckligt författningsstöd för att hantera och gallra kvalitetsomdömen om offentliga biträden, tolkar, språkanalytiker och översättare (Ju2016/02532). Vidare anser Riksrevisionen att det bör säkerställas att Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna får rätt att sammanställa och dela nödvändiga uppgifter om offentliga biträden i syfte att effektivisera lämplighetskontrollen (RiR 2022:14). För att bedöma möjligheterna att behandla personuppgifter inom en myndighet och utbyta personuppgifter mellan myndigheter måste tillämplig dataskyddsreglering beaktas.

Utredaren ska därför

- ta ställning till behovet av en utökad informationshantering inom Migrationsverket avseende offentliga biträden och andra personer som anlitas av myndigheten
- ta ställning till behovet av ett utökad informationsutbyte mellan Migrationsverket, Polismyndigheten och migrationsdomstolarna av uppgifter med betydelse för kontroll av offentliga biträdens lämplighet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474).

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska ha en dialog med och hämta in upplysningar från Migrationsverket, Polismyndigheten, Domstolsverket, Sveriges advokatsamfund samt, i den utsträckning som utredaren finner det lämpligt, andra myndigheter och aktörer som berörs av frågorna. Utredaren ska hålla sig informerad om och

beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet.

Utredaren har möjlighet att ta upp och lämna författningsförslag i frågor som har samband med de frågeställningar som ska utredas under förutsättning att uppdraget kan redovisas i tid.

Utredaren ska påbörja sitt arbete den 1 september 2022. Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2023.